

ABONAMENTUL.

Pentru monarhie:

Pe an 18 cor. 1/2 an
9 cor. 1/4 4-50 fil.

□ □

Pentru străinătate:

Pe un an 24 coroane
1/2 an 12 cor. 1/4 an
6 coroane.

Unirea

INSERTIUNI.

Un șir garmond:
odată 14 fil., a doua
oară 12 fil., a treia
oară 10 fil.

□ □

Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirea”
în Blaj.

Foaie bisericească-politică. — Apare: Marța, Joia și Sâmbăta.

Limba de catehizație.

Romano-catolicii maghiari nu se știu împăca de loc cu ordinațiunea nouă a ministrului de culte, referitoare la limba de catehizație. Zilnic se plâng în organele lor de «ravagiile» ce le poate produce această ordinațiune în biserica catolică maghiară. Interesant, că — vorbind de români — spun, că nu poate fi o încercare mai primejdioasă ca întrebuintarea religiei spre scopuri politice, naționale, iar de altă parte scriu lucruri ca acestea: «Propagatoarea cea mai puternică a maghiarimei și a patriotismului unguresc în Ungaria biserica latină. Ea a maghiarizat bisericile orașelor azi ungurești, pe germanii și pe slavii catolici». Și iarăși: «Între referințele noastre de limbi mestecate nici o biserică nu apără maghiarismul cu atâta succes ca biserica catolică cu limba liturgică latină... Singură ea e capabilă să maghiarizeze» («Egyházi Közlöny» no 18—1914.)

Traducem un articol mai nou din aceeași revistă a preoțimei catolice maghiare (nr. 19.) lăsând cetitorilor să-și facă judecata. — Orice comentariu ar fi prea palid alături de acest articol al unui preot catolic.

Iată ce se zice în acel articol:

«Ordinațiunea ministrului de culte referitoare la limba de catehizație a consternat pe acei preoți romano-catolici patrioți, în a căror parohii s'a lăpătat l. maghiară printre tinerii cu buze slovacă ori germane. Acești preoți se tem, că maghiarizarea pornită cu succes se va împiedeca ori chiar va regresa, și nu va mai putea fi vorba de maghiarizarea limbei bisericești în comunele cu credincioși în marea majoritate slavi ori șvabi.

Maghiarizarea limbei bisericești s'a făcut până acum cu ușurință, fără nici o sîrțare. Ciocnire s'au întâmplat și până acum, mai ales unde s'a făcut silnicie.

Dar unde oamenii au lucrat cu precauție, cu un pic de diplomație, maghiarizarea limbei bisericești a progresat sigur, în chip firesc, spre cea mai mare mulțumire a credincioșilor. Părinții s'au bucurat că copiii își pot înuși — pe lângă l. maternă — și limba oficioasă maghiară, fără de care nu s'ar fi putut ferici, decât consumându-și vieața în cutare sătuleț slovac înfundat, ori între hotarele strîmte a unui sat șvăbesc dela periferie.

Cel-ce în Ungaria nu cunoaște limba maghiară, trebuie privit ca pe un orb sufletește, care nu vede actele oficioase, nu înțelege limba adunărilor publice. Deci biserica romano-catolică — luând în conziderare tocmai bunăstarea poporului, dezvoltarea valorilor materiale și morale, s'a nizuit să învețe ungurește în școlile ei. Aceasta e tradiție seculară la noi maghiarii și *catolicismul și-a eluțat merite așa de mari — ca factor de maghiarizare* — încât nici o altă biserică sau confesiune, ba nici chiar statul nu se poate lăuda cu așa ceva, căci *școlile de stat n'au putut se răspândească l. maghiară cu atâta succes, ca școlile confesionale catolice.*

Dintre cei 11 milioane credincioși catolici ai Ungariei — mai mult decât jumătate sunt străini, cu deosebire urmași ai șvabilor ori slavilor colonizați iar l. bisericii romano-catolice în țeara întreagă e acum cu mult mai lăpătată decât în jumătatea tuturor bisericilor romano-catolice.

Maghiarizarea e deci vizibilă. La dincontră, nici un fiu al calvinismului, ce se întitulează: »*Biserica Maghiară*«, n'a fost în stare se maghiarizeze o singură comunitate. Aducem ca pildă cercul reformat Dunamellék (comitatul Tolna), locuit de șvabi, cari s'au subtras dela orice maghiarizare. De altă parte însă, șvabii catolici din nemărginită apropiere au învățat ungurește în școlile conf. catolice. Deci »*Calvinismul maghiar*« nu s'a știut vîrî nici chiar între credincioșii lui, aceștia stau și

azi în cea mai strînsă înrudire sufletească cu consăngenii de rassă din din afară, dela cari primesc chiar și ajutorare.

Durere, în multe părți ale comitatului Tolna și Baranya se resimte influința agitațiilor «Alldeutsch». Băieții șvabi încep să uite l. maghiară, e împedecată și maghiarizarea familiilor, fiindcă statul nu-și bate capul cu școlile de repetiție și economice, cu societățile pentru tinerime. Aici ar fi locul să se pună grijă pe maghiarizarea conștientă a tinerilor nemaghiari, cari ies din școlile elementare și știu ungurește. Ar trebui să se formeze uniuni maghiare pentru tinerime, societăți corale ungurești, cluburi ale tinerimii, cu foi ungurești, cu biblioteci ungurești. Domnii inspectori școlari nu pun pond pe astfel de lucruri. Abia preoții catolici au înființat instituții de felul ăstora, cum vedem în satele șvăbești și slave din jurul Budapestei.

Maghiarizarea prin biserică s'a început până acum cu ajutorul catehizației. Tinerimea a învățat să se roage și să cînte ungurește. Când cîntarea a mers strună, au introdus în corul bisericii — printre cîntările de liturghie nemțești — unele imnuri ungurești mariane ori cîntări frumoase ocazionale de Paști, Crăciun și Rusalii. Acestea le-au ascultat cu plăcere și credincioșii cu buze străine, cari nu știau ungurește. Au amestecat apoi tot mai multe cîntări ungurești printre cele slave ori nemțești. Dela o vreme sub masca de »*liturghie pentru tinerime*« s'au ținut în Dumineci și sărbători mai mari slujbe speciale în limba (de cîntare) ungurească. La urmă, acestea au ajuns la loc de frunte: liturgiile solemne. Iar liturgia cu limbă de cîntare străină s'a transpus pe orele din zorii dimineții. Astfel biserica s'a maghiarizat pe neobservate, nime n'a avut de excepționat ceva. Așa s'au maghiarizat de pildă parohiile

patronate de orașul l. r. Pécs, parohia bosniacă din mahalaua Budei, și cea germană din centrul orașului (ceroul IV.)

Acestei nizuințe binecuvântate de maghiarizare, carea se începe cu catehizația în școli, i'a pus capăt dintr'odată ordinațiunea ministerului de culte. Ea dă stimuli părinților nemaghiari, învățătorilor ce stau sub influință »pan-slavismului« ori alui »Alldeutsch«, deasemenea și scaunelor școlare să ceară dala cateheți predarea religie în limba maternă germană ori slavă, deși în multe părți locuite mai înainte de slovaci și șvabi, nici chiar preoții nu mai știu nemțește rugăciunile și catehismul. Iar dacă nu sunt aplicați să înceapă munca aceasta herostratică, ce nimicește unitatea națională, atunci se dă loc la neplăceri, frecări, ba chiar pedeapse, înainte de toate însă e aruncat mărul de ceartă între pleban și credincioșii săi.

A fost cea mai mare pagubă pentru rassa noastră maghiară, pentru limba de stat a națiunii maghiare — provocarea stării acesteia de dragul împăcării cu românii naționaliști. Ordinațiunea aceasta e un adevărat inghieț de Mai, pentru grădina înflorită a maghiarizării, pentru bisericile maghiarizatoare.

Fără comentari!

ep.

Discursul dlui deputat Dr. Ștefan C. Pop în chestia episcopiei de Hajdudorogh.

În 14 Mai a rostit dl deputat Ștefan C. Pop în Camera ungară un splendid discurs, în care arată abuzurile, ce se comit în noua dieceză față de parohiile și credincioșii români. La urmă a înaintat dlui ministru al cultelor o interpelație, cerând grabnică sanare a relelor. Reproducem din discursul dlui Pop următoarele:

O să-mi iau voie on. cameră, să relievez punctul nostru de vedere, că noi nici odată nu excepționăm, ca în comunele ungurești limba liturgică să fie cea ungurească. Noi vrem ca să apărăm interesele noastre dar acelea le vom apăra necenționat.

Să vedem acum în ce chip s'a respectat aceea dispoziție a bullei papale, că trei ani de zile toate au să rămână cum au fost. Sper nu veți pretinde ca să cetesc asta în latinește, o voi face dacă s'ar ivi cea mai mică îndoială. În școlile noastre din comunele, cari ni-s'au luat, limba de propunere a fost limba românească. Unde credincioșii au vorbit exclusiv ori în mare parte ungurește, acolo limba obligată de propunere a fost cea ungurească. Dieceza nici nu avea încă episcop, nici nu era încă organizată și actul cel dintâiu al vicariului episcopesc a fost că pe toți dignitarii i-a înlocuit prin persoane cu desăvârșire străine, partea mai mare Ruși.

Cu privire la comunele rupte dela arhiepiscopia Blajului a dat ordin, prin care dispune, că în toate comunele bisericesti limba de propunere este limba ungurească. Vicariul gr.-cat. maghiar de Hajdudorogh cu Nr. 89/1913 7 Martie 1913 dă tuturor scaunelor școlare greco-catolice următorul ordin:

„În școlile confesionale aparținătoare episcopiei de Hajdudorogh obligatoare fiind ca limbă de propunere limba maghiară rog ca toată cinstea onoratul scaun școlar să binevoiască a dispune, ca în școlile de acolo limba de propunere să fie limba maghiară. Dacă asta nu s'ar putea efeptui până la sfârșitul anului școlar, atunci începând cu anul școlar viitor neapărat va trebui să se introducă limba maghiară ca limbă de propunere“. Deci vicarul episcopesc, înainte de a se organiza chiar dieceza prin denumirea episcopului, emite această ordinațiune, despre care d-v. spuneți că e foarte corectă, cu toate că e în contrarietate cu legea.

Fekete Márton: Așa e! E foarte corectă!

Ștefan C. Pop: Această ordinațiune o susține și inspectorul regesc de școli din Csikszereda, care dispune, ca toate școlile susținute de comunele bisericesti române cari au fost rupte dela aceasta arhiepiscopie să fie înregistrate ca școli cu limba de propunere ungurească. Acest ordin dispune așa (cetește): „Dela vicarul greco-catolic maghiar de Hajdudorogh am primit sub Nr. 83/1913 înștiințarea că și din partea superiorității bisericesti competente a titulatului s'a dispus instruirea exclusiv în limba maghiară a obligatilor la școală. Te provoc să îndeplinești acest ordin cu atât mai vârtos, deoarece școala elementară gr.-catolică din Vasláb am înregistrat-o între școlile populare elementare cu limba de propunere maghiară; totodată și-se dispune, ca școala de sub inspecțiunea nemijlocită în toate scrisorile, cercetările ori exhibitile să o consideri ca școală cu limba de propunere ungurească și tot astfel împărțirea materialului și ordul orelor să-l pregătești în conformitate cu aceasta — Csikszereda, 10 Maștie 1913. Lengyel Róbert, inspector regesc de școli“.

FOIȚA.

O scaldă în Iordan.

— Schiță din viață de S. A. Pavissich. —

(Traducere).

(Continuare și fine).

Prima impresie ce i-a făcut-o locul acesta i-a fost favorabilă și chiar fericită. Simțea, că are lipsă de liniște și de odihnă, avea un dor după o viață retrasă și serioasă, după o societate, care a abzis de plăcerile lumesti, care era liberă de nimicuri femeiești, de ușurătatea și de neliniștea obiceiurilor orășenești, de petrecerile zgomotoase și iritătoare a vieții moderne. În Iordansbad află tocmai ce dorea inima.

Cei două sute de oaspeți între cari era și un număr mare de preoți duceau o viață frumoasă și confidențială. Se simțeau legați unii de alții prin o legătură sufletească tainică ideală, cu care gustau farmecul simplu al vieții dela țeară și al curei binefăcătoare și dispărea ca o profanare ce e lux, zgomot, vanitate și neliniște de oraș. Chiar și clima era tocmai aceea pe care i-o recomandase doctorul Amaliei: Iordansbad e situat la 340 metri deasupra mării.

Astfel s'a întâmplat, că în loc de cele două trei zile ea s'a decis să rămână cu mătușa-sa mai mult timp aici. Și cu mirare observa cum sufletul ei devenea din zi în zi tot mai puțin trist, tot mai liniștit și tot mai vesel.

Neliniștea dela început a dispărut cu totul, închipuirile chinuitoare deveneau tot mai rari și tot mai slabe. Mătușa-sa o femeie cuminte și cu tact a observat schimbarea aceasta însă nu zicea nimica de frică să nu micșoreze influința binefăcătoare a acestei crize morale prin un amestec nepotrivit. Cu atât mai puțin, că ea era ce e drept o catolică credincioasă, dar nu simțea în sine nimic din chemarea unui apostol.

Intr'o Duminică voia Amalia să meargă cu mătușa-sa la biserică, mai mult din curiozitate decât din pietate. Intră în bazilica romană frumoasă, care era zidită în mijlocul localității și rămase într'un colț depărtat al bisericii. Biserica era plină de bărbați și de femei, cari stăteau pe trepte în jurul altarelor, ori în bănci, ori în genunchi; toți păreau reculeși, mulți aveau în mâni mătâni. Celebranții dela altar și ministranții făceau o impresie foarte serioasă; cu mâinile împreunate și cu ochii plecați îndeplineau ceremoniile sfinte cu acurateță și o demnitate, ca și când ar fi nește statui vii automate. Și cântăreții din cor aveau o ținută demnă și nemișcată, pe când din gurile lor ieșea cântecul mistic și sublim al credinții.

Amalia din unghierul ei observă, cu cea mai mare atenție, tot ce se întâmpla; privea cu ochi scrutatori la toți oamenii și nu putea să afe nici unul, care să nu exprime sentimentul credinții prin toată ținuta lui și a cărui ființă să nu fie pătrunsă de sfântenia rugăciunii.

Deodată îi fulgeră un gând dureros prin creri: „Între toți de aici eu sunt singura care nu mă rog“!

Și înfiorându-se își zise: „O Dumnezeu meu!“...

O voce internă îi zise: „Întâiaoră!“

Amalia se mizuia să scuture autosugestia aceasta și părăsi repede biserica.

Intr'o seară după cină când se lăsa deja noaptea pe pământ suia Amalia încet pe Iordansberg, un deal împădurit și cu vre-o sută de metri deasupra Iordansbad-ului.

Plină de mirare văzu ea de pe înălțime căzând pe cale o lumină, care scânteia printre arbori.

Acum deodată răsună prin pădure un cor de voci arginții, clare și sonore; un cântec, care exprimă frică și speranță, groază și mângâiere, luptă și învingere și triumful final al sufletului măhnit.

Repede sui Amalia dealul către culme, unde ajunse peste câteva minute. Acolo văzu într'un luminiș larg un cerc de oameni, cari stăteau în jurul unei peșteri; într'o mare de lumină, într'o cunună de lumini și flori, stătea statuia Preacuratei.

Onor. Cameră! Ați zis, că bine a făcut. Scazați, dar cine își va lua osteneala să studieze datele statistice acela se va convinge, că este vorba aci de drepturile celor 20.000 de români, nu 10—12 mii, cum a spus dl ministru-președinte. Cu toate aceste un vicar episcopesc fără nici un imperium, fără nici o autorizație, sau sponte numai așa din voia lui ia dispozițiunile de cea mai mare gravitate și schimbă limba de propunere a școlilor susținute de comunele bisericesti. E lucru firesc, că inspectorul școlar își dă la asta binecuvântarea.

Este însă lucrul acesta în contradicție cu legea despre egala îndreptățire a naționalităților, articolul 44 din 1868, §-ul 14. În înțelesul căruia „comunele bisericesti, fără vătămarea drepturilor legale ale superiorităților lor bisericesti, privitor la matricule și la conducerea afacerilor bisericesti, precum și — între marginile legii regnicolare de școli — în școlile lor pot să hotărăască însele limba de propunere“. Se vatămă §-ul 35 al artic. de lege 38 din 1868, care dispune ca fiecare elev să fie instruit în limba mamei sale, dacă aceasta limbă e uzată în comună. Tot legea aceasta în §-ul 11 admite, ca confesiunile să-și poată înființa și se poată susține instituite pentru învățământul popular în toate acele comune, unde locuiesc credincioși de ai lor.

Binevoiti a înțelege deci, că legea din 1868 despre egala îndreptățire a naționalităților pune pondul principal pe comunele bisericesti și acelea au dreptul se înființeze, să susțină școli și să determine în acele limba de propunere.

Această dispoziție a produs adâncă consternare și a dat vânt nu numai agitației, ci a neliniștit foarte mult spiritele. Dar nu s'au liniștit, ci au mers mai departe. Dl episcop mergând mai departe sub nr. 3688

din 1913 aduce la cunoștință preoțimii, că limba corespondenței oficiale este cea unguerească, toate scriptele oficiale să fie compuse exclusiv în limba unguerească, excepție fac petițiile adresate superiorităților bisericesti din Roma ori la nuntiatură. A urmat apoi ordinațiunea nr. 3689 din 1913, prin care se dispune, ca toate matriculele bisericesti să fie scrise exclusiv unguerește și extrasele din matricule să se dea exclusiv numai în limba unguerească.

De când conduc preoții matricule în Țara-Ungurească, le-au condus totdeauna în limba liturgică a bisericii respective. În metropolia bisericii române limba liturgică este limba românească, aceasta a fost deci și limba matriculelor. Acum ce face domnul episcop? Pur și simplu desființează acest drept vechi sancționat prin lege, face tabula rasa din trecut și proprio motu în temeiul dreptului său de dispunere ordonează, ca matriculele să fie scrise în limba unguerească și acolo, unde limba liturgică este cea românească, ba ce e mai mult obligă preoțimea, ca să dea și extrasele din matricule în limba unguerească, cu un cuvânt pretinde un lucru de-adreptul contrar legii, căci de pe actele originale nu se pot da copii, decât în limba, în care au fost scrise acele acte originale. Cine pretinde ca eu să dau copie unguerească de pe un act românesc, îmi cere falsificare de document. (Contraziceri în centru). Există de altfel și o ordinațiune ministerială, care dispune ca copiile să fie făcute în limba originală a documentului, dar preoțimea a fost îndreptățită se alătore la extrasele matriculare și traducerea unguerească.

Firește preoțimea a protestat în contra acestui procedeu. Preoțimea a fost adusă în fața unei probleme foarte mari, deoarece când s'a publicat bulla papală, în care se

dispune, că trei ani de zile toate vor rămânea cum au fost, preoții au liniștit pe credincioși cu aceea, că 3 ani de zile nimic nu se va schimba, până atunci însă multe se pot întâmpla, să fie deci pe pace. Și acum cum vedeți, înainte de cei 3 ani, se iau astfel de dispozițiuni, cari sunt în absolută contrarietate cu cuprinsul, spiritul și dispozițiunile bullei, cum voui îndrăzni se vă dovedesc.

Acum pe aceia, cari în modul cel mai cuviincios au îndrăznit să-i atragă atenția d-lui episcop, că așa ceva nu poate face, mai ales în decursul acestor trei ani, când se mai promite și revizuirea — episcopul i-a admoniat într'un rescript foarte vehement, zicând că trebuie să se supună poruncii lui.

Rescriptul lui e acesta (cetește): „Ordinul Nr. 4088/1913. Susținându-mi ordinul emis sub Nr. 3689/1913 în chestia conducerii protocolului matricular în limba maghiară, cu dragoste părintească Vă atrag atenția asupra celor ce urmează: 1. Ordinea manipulațiunii oficiale episcopul e chemat să o statornicească în dieceza sa; 2. Bula „Christifideles graeci“ conform naturii acestei chestiuni, numai în privința limbii liturgice pune stavili; 3. Intre limba liturgică și protocolul matricular nu există nici o legătură. În patria noastră chiar și preoțimea de rit latin conduce matricula în limba maghiară; 4. Muștrări de conștiință, de cari ziceți că voți să fiți scutiți, față de ordinele juste ale episcopului numai în cazul acela puteți avea, când ordinul de față negând supunerea canonică — de care mila lui Dumnezeu să Vă apere — nu l-ați executat“.

Deja de repetite ori am avut ocaziunea să arătăm câte abuzuri se fac față de această bulă și ca aceste chestiuni, în unele manifestări ale lor, merită să fie luate în seamă, pentru că crearea episcopiei nu s'a

Maicile cu fetițele de sub îngrijirea lor stăteau în genunchi și cântau Fecioarei cântare de mărire.

La priveleștea aceasta Amalia fu cuprinsă de un fior nedescris; îi părea ca și când i-ar arunca Fecioara o privire de milă de mamă. Ea își zise oftând:

„O de m'aș putea ruga și eu!“...

Și o voce din adâncul inimii îi zise:

„A doua oară!“

De altădată apoi intră într'o biserică veche, care era singura biserică înainte de ce Maicile au zidit bazilica cea mare. Bisericiuța aceasta era schimbată acum într'o capelă a fecioarei de Lourdes.

Ea văzu la picioarele statuei o fată în doliu, care se ruga cu căldură, și fiindcă se credea singură în biserică Amalia intrase fără să fie auzită, — durerea cea mare a sufletului izbucni în cuvinte ca și când ar vorbi între patru ochi cu o ființă vie. Se ruga pentru fericirea mamei sale și pentru sănătatea tatălui său.

Invinsă de acest tablou drăguț — demn de un Perugino, sau de un Dolce — se apropia Amalia cu multă gingășie de copilă și o întrebă de ce este tristă și pentru cine se roagă.

Copila înroși când se văzu descoperită, plecă ochii umezi de lacrimi și zise:

— „Eu sunt protestantă dar iubesc pe Madona ca și o catolică. Ea e plină de îndurare!“

„Mă rog de ea pentru raiul mamei mele, care a murit cu o lună înainte de asta, și pentru sănătatea tatălui meu, care de azi suferă de o boală grea de nervi. Bietul este aici cu mine pentru cură“.

— „Bine draguță, roagăte Maicii lui Dumnezeu ... și pentru mine, auzi“.

Și ca să-și ascundă lacrimile, cari o podideau, se depărtă repede și gândindu-se în sine:

— „O copilă protestantă se roagă cu atâta căldură Madonei — și eu?! O Marie!“

Și iarăși îi răspunse vocea aceea tainică: „A treia oară!“

Trecuse deja o lună de când petrecea Amalia în Iordansbad și nici nu se cugeta la plecarea. Mătușă-sa se bucura de efectul binefăcător al curei asupra ei și asupra nepoatei sale. În liniștea aceasta profundă, în aerul acesta dătător de sănătate, în mijlocul unor oameni de aceleași sentimente simți Amalia tot mai mult cum îi revin puterile; nervii i-se linișteau, tristețea dispărea și facea loc veseliei de copil de odinioară, și bucuriei, care a avut-o în măsură atât de mare când a intrat în pension și pe care i-o răpise patima de a citi totul.

Deja în zilele dintâiu intră în sala de lectură; ea află acolo jurnale, reviste și alte cărți de distracție, dar nu află nici una dintre ele, care să fi fost stricăcioasă și nesănătoasă.

Și convorbirea cu oamenii făcea o im-

presie bună, care o atrăgea și află multe pilde frumoase Chiar și preoții i-au devenit simpatici și simțea respectul profund față de persoana lor serioasă și deamănă.

Înainte de toate simțea admirație sinceră față de pietatea profundă și credința tare, de care ei i-au dat dovadă în celebrarea tainelor sfinte.

Intre alții se distingea cu deosebire un misionar bătrân, care se recrea de străpățiile și obosele lui. Toți se apropiau de el cu o stimă deosebită.

Totdeauna când se întâlnea Amalia cu el îi bătea inima și și-ar fi descoperit bucurios sufletul înaintea lui.

Dacă se asemăna ea cu sine cum a fost cu o lună mai înainte de asta simțea ea, că nu mai este aceeași și că s'a schimbat cu totul.

Ca să nu plictisim pe cititori lăsăm afară cele patru ocaziuni singuratică în cari Amalia sub influința vie a unei scene de credință sau de pietate adâncă simți dorul după o reîntoarcere la Dumnezeu. Totdeauna auzi vocea cea tainică din inima ei:

— „A patra oară“.

— „A cincea oară“.

— „A șasea oară“.

— Pe acei cititori, cari se simt ispitiți de a considera întâmplarea aceasta, ca ceva neverosimil, îi facem atenți, că faptul acesta dacă îl considerăm din punct de vedere su-

făcut pe baze sincere, doar Maghiarilor nici nu le-a trebuit dieceză cu limba liturgică elina veche, ci dieceză cu limba liturgică maghiară.

M. Fekete: Aci ai dreptate!

St. C. Pop: În privința aceasta papa, în strictul înțeles al cuvântului, a fost indus în eroare, făcându-i să creadă că nimic alta nu vreau Ungurii aceștia, decât doar ca să nu vorbească și să nu asculte liturghia în limba valahă. Deși acei domni, cari au luat inițiativa, pot să-i urască pe Valahi, dar eu sunt convins că printre credincioși nu a fost nici unul care să fie excepționat că aparține bisericii românești, pentru că s'au simțit foarte bine în sânul acelei biserici, și în acel memorandum adresat papei, în care cer limbă liturgică maghiară, declară totdeodată că nu pretind crearea unei dieceze separate, numai doresc ca să aibă și ei dreptul ca să le fie limba liturgică limba maghiară.

Atunci vine dl episcop și încearcă să explice, dar nu spune adevărul, pentru că nuntial Scapinelli însărcinat cu executarea bulei zice (cetește): „Linguae vernaculae in extraliturgeis functionibus sicut antea, etiam in posterum permittuntur, in praecibus etiam publicis, sed extraliturgeis, et tanti magis in praecibus privatis, in praedicatione et instructione populi: quae quidem praedicatione et instructio in lingua qua omnes utuntur faciendae est, imo in diversis linguis, si una ab omnibus non intellegatur“.

Prin urmare Scapinelli și papa nu spun că d-voastră trebuie să faceți din trecut imediat tabula rasa; ei spun altceva. Spun că în rugăciunile extraliturgeice și „in instructione populi“ folosește-te de limba poporului, de limba acelor cari o vorbesc și dacă ar vorbi mai multe limbi, folosește-te de toate.

Deci nu se poate provoca la bula papală, când în eparhiile românești cu o trăsătură de condei sistează limba de instrucție — din contră, o vatămă. Papa a dispus ca să se facă instrucția în acea limbă care o vorbesc și dacă se folosesc de mai multe, atunci instrucția să se facă în mai multe limbi. Dreptaceea în dispozițiunile lui ilegale să nu se provoace la bula papală, căreia nu i-se poate da o explicație eronată.

Un glas: Nu poruncește papa!

St. C. Pop: Ba da, poruncește papa, și încă cum!

Când atât locțiitorul de episcop cât și

dl episcop cu o trăsătură de condei șterg drepturi sancționate prin legi existente, fără să întrebe guvernul, fără nici un demers și când eliminează total limba maternă din școală — au comis un fapt criminal, care trebuie pedepsit.

P. Kende: De aceea trebuia aruncat în aer cu bomba!

St. C. Pop: Ni-se spune mereu că așa numita iubire a lui Hristos christiana religio pax e determinată de concordie. Vă spun un caz. La începutul primăverii a murit în Dobrițin preotul român din Curtuiș cu numele Ioan Mureșanu; l-au înmormântat Papp Gyula și arhidiaconul Rutkay, locuitori în Dobrițin, au ținut misa funebrelă exclusiv în limba maghiară și — precum spun ceice au fost de față — peste tot nu în mod preoțesc, ci ca niște husari au celebrat; toată predica a fost o preamărire a aceluia preot, care și-a scos limba maternă din biserică și școală, cu alte cuvinte a fost trădătorul neamului său. Martori: Ludovic Bárdossy, Florian Sălăgean, Cornel Abrudean, Grațian Matei, preoți și alții.

Imi permiteți să observ că aceasta în nici o împrejurare nu poate fi introducerea circumspectă a noiei dieceze. Nu-mi vine să cred că și S. Sa papa așa ar fi contemplat-o. El a voit să introneze pacea între credincioșii gr. cat. de diferite limbi. Vedeti însă că din partea episcopiei cum se acumulează acele dispoziții ilegale, cari taie adânc nu numai în drepturile cele mai sante ale credincioșilor, ci și în convingerea lor religioasă. Vedeti că toate acestea sunt apte numai ca să deschiză rănile, și să învenineze situația, dar în nici un caz nu sunt apte pentru crearea concordiei și a păcii creștinești.

On. cameră! Deși vicariul episcopesc ca și însuș papa spune hotărât că o creează pentru ca niciodată să nu se afirme vernacula lingua în sfânta liturghie, totuși vicarul Jaczkovics a fost acela care a celebrat cel dintâi în limba maghiară în toate comunele, a cutrierat comunele ardelene și a celebrat liturghia în limba maghiară; tot acest abuz se comite pe față în cele mai multe parohii. (Mișcare la mijloc.) Noi nu am protestat ca Ungurii să nu se roage în limba care o vreau; dăr, mă rog de iertare, nu pretindeți așa ceva dela noi și să nu credeți că se va afla vre-un Român care să se rezigneze că va asculta să-i peroreze nu în limba româ-

nească, ci în limba elină veche, din care nu înțelege o iotă.

Onor. cameră! Eu sunt de convingerea că această calamitate va lua sfârșit numai prin o revizuire grabnică. Miniștri președinți consecutivi, nu mai puțin și miniștri cultelor și instrucțiunii au promis aceasta, cu toate acestea însă lucrurile întârzie, poate nu sunt nici în stadiul începutului, ca să li-se dea o rezolvire necesară, ceea ce după părerea mea ar crea negreșit pacea, de care avem atâta trebuință.

Imi iau voie să-i adresez dlui ministru al cultelor și instrucțiunii publice următoarea interpelație (cetește):

„Interpelație către dl ministru al cultelor și instrucțiunii publice, în chestia abuzurilor repetite ale autorităților diecezei gr. de Hajdudorog.

1. Are cunoștință d. ministru că în mai multe parohii ale diecezei gr.-cat. de Hajdudorog, sfânta liturghie se celebrează în limba maghiară, cu toate că bula papală enunța că de aceea creează aceasta nouă dieceză: „Item periculum avertatur, probroissimi illius abusus, a summis pontificibus dampnati, inducendi nimirum linguas vernaculas in sacram Liturgiam?“

2. Are cunoștință d. ministru că cu ocaziunea înmormântării preotului român din Curtuiș, Ioan Mureșanu, mort în Dobrițin — preotul Papp Gyula din Dobrițin împreună cu arhidiaconul Rutkay întreg serviciul divin l-au ținut în limba maghiară și spre scandalizarea preoților și intelectualilor români prezenți, a preamărit acele fapte ale decedatului, că a eliminat cărțile românești nu numai din biserică ci și din școală?

3. Are cunoștință d. ministru că Mihail Jaczkovics locțiitorul de episcop al Hajdudorogului, încă în 7 Martie 1913 a emis o circulară, în care cu călcarea în picioare a legii dă ordin să se introducă limba maghiară de propunere în școlile susținute de parohiile rupte din arhidieceza Blajului — și acest ordin e și astăzi în vigoare?

4. Are cunoștință d. ministru că pe baza acestei ordinațiuni ilegale inspectorul reg. din Csikszereda a dat ordin, ca toate școlile românești gr.-catolice să se treacă între școlile cu limba maghiară de propunere?

5. Are cunoștință d. ministru că locțiitorul de episcop și actualul episcop le-au impus parohiilor prin ordinațiunea nr. 3688—1913 se redacteze petițiunile și actele înaintate episcopului numai în limba maghiară; petițiunile scrise în limba românească au fost respinse și preoțimea amenințată cu severitate.

6. Are cunoștință d. ministru că episcopul gr.-cat. de Hajdudorog prin ordinațiunea Nr. 3689—1913 a dat ordin parohiilor românești, ca de aci înainte să conducă matricula exclusiv în limba maghiară și extra-sele matriculare să le facă numai pe blanchete cu text maghiar?

7. Are cunoștință d. ministru, că episcopul gr.-cat. de Hajdudorogh, în parohiile rupte dela mitropolia de Alba-Iulia și Făgăraș, pe acei parohi cari pentru zelul și munca lor cinstită s'au împărțit de promovarea ierarhică (protopop etc.), — la organizare i-a trecut cu vederea și posturile dignitare le-a complinit cu elemente străine?

8. E aplicat d. ministru să pornească cercetare strictă împotriva acelor cari în loc de iubire creștinească și pace pro-

pranatural devine perfect credibil. N'a chemat Domnul pe servul său Samuil când dormia în templu?

Insă lăsăm să judece fiecare cititor, că trece întâmplarea aceasta peste marginile naturalului ori nu; și domni doctori au deplină libertate să considere cazul acesta de o autosugestie — ceea ce se întâmplă foarte des la persoanele nervoase.

Insă catolicului credincios ti pare mai verosimil, că la Amalia, — asupra căreia convorbirea dela Paști, din scaunul mărturisirii a făcut o impresie așa de adâncă —, e vorbă de altceva decât de un fenomen psihologic, precum îl descrie Braid, Bernheim și Chareot, unde închipuirea cu o duplicitate de conștiință intră în locul unei adevărate întâmplări trăite.

Orice explicație fi vom da acestei întâmplări, la orice caz trebuie să admirăm

opera providenței: acum conduce sufletele la adevăr și la mântuire pe căi minunate și extraordinare, acum pe căi naturale și obișnuite. Astfel a condus Dumnezeu și pe Amalia înapoi.

După câteva convorbiri cu misionarul bătrân, a făcut în fine omului acestuia sfânt o mărturisire generală.

La sfârșitul mărturisirii după ce preotul i-a dat de canon 7 Tatălnoșturi și 7 Ave Maria, auzi ea pentru cea diu urmă oară vocea inimii ei care zise: „A șaptea oră!“

Astfel i-s'a împlinit dorința pe care a exprimat-o confesarul înainte de ce a închis gratia.

Amalia s'a scaldat de șapte ori în Iordan ca Neeman și ea s'a mântuit de lepră...

B—M—L—F.

pagă cea mai șovină politică de maghiarizare?

9. Mai ales e aplicat d. ministru să mijlocească în cel mai scurt timp revizuirea atât de mult promisă, spre mulțumirea tuturor?

Onor. cameră! Pentru că aici s'a cerut — auzii mai înainte — ca cel puțin să numesc acele comune, cari au fost admoniate, iată observ că comuna Vașlab e curat românească și chiar acesteia i-a trimis locuitorul de episcop prima ordinațiune. Vașlab e o comună în Ardeal, acesteia i-s'a adresat și de acolo am primit această ordinațiune. E comună curat românească și nu locuiește în ea nici un Ungur.

Rog cu toată stima pe d. ministru, de ale cărui principii liberale sunt convins — unii mi-au reproșat că nu fi sunt recunoscător pentru că a dat și astfel de ordinațiuni cari au rostul să liniștească spiritele cât de cât — fiindcă sunt convins că d. ministru a cărui gândire e superioară care profesează idei mai liberale și tot odată e aderentul libertății și egalității, să binevoiască a face din aceasta cel mai serios obiect de examinare și să fiți pe deplin convinși că sanarea acestui rău e atât în interesul statului cât și al publicului.

Prin urmare Vă rog cu toată stima să binevoiți a examina doleanțele aduse în interpelația mea — și a dispune în consecință.

*

Ministrul *Jankovics Béla* a răspuns, că va ancheta afacerea și numai după ce va primi informațiunile necesare, va da răspuns meritorial la interpelarea dlui deputat Dr. Ștefan C. Pop.

Correspondențe.

Jertfa datoriei împlinite.

Vineri în 15 Maiu am petrecut la cele eterne pe confratele *Mărian Păculea*, fostul paroh al Bucerdei grânoase, adormit în Domnul după un morb scurt și greu în vârstă de 53 ani. După 30 de ani de muncă în via Domnului l'a chemat Dumnezeu la sine ca să-i deie răsplata dreaptă a muncii sale cinstite. A fost un preot bun și cu frica lui Dumnezeu, cinstit de toți cari l'au cunoscut, și iubit peste măsură de toți poporenii celor trei parohii cari le-a condus în viață. N'a fost omul reclamei ci al muncii îndelungate și conștiințioase, a cărei roade se văd și se cunosc. Frumoasa biserică din Bucerdea — și casele parohiale — și — mai presus de toate starea morală a mândrului nostru popor de acolo — iată dovezi strălucite a unei munci sârguincioase de abia 8 ani! A trăit și a murit împlinindu-și datorința. În Bucerdea de câteva săptămâni s'a lătit epidemia de tifus, chiar și în timpul din urmă de față sunt peste 60 de ședuli roșii pe la porțile oamenilor. Ca un adevărat părinte, el și-a cercetat toți bolnavii ducând pretutindeni dulcea mângâiere a legii lui Hristos și pregătind pe toți la calea către Dumnezeu. În sfârșit, poate pentru că cu atât mai curând să-și capete răsplată pentru zelul lui apostolic, s'a lipit și de dânsul boala și Dumnezeu l'a chemat la sine în dimineața zilei de 15 Maiu. Deși

timpul a fost nefavorabil, a avut totuși o înmormântare frumoasă. Prohodul l'a săvârșit vrednicul protopop al Blajului, P. O. D. George Bărbat cu azistința alor cinci preoți și a unui diacon. Predica a rostit-o preotul din Crăciunel, iar strana a condus-o Preaonoratul protopop al Ibașfalăului, care cu glasul lui fermecător a cântat și un vers pozitiv, ce a stros lacrimi multe, multe, din ochii tuturor. Iar la mormânt protopopul Blajului a mai rostit un ultim și duios cuvânt de adio în numele preoției tractuale. Așa apoi s'au astrucat osâmintele neuitatului *Mărian Păculea*, între lacrimile iubitorilor sei și a număroaselor rudenii, și între lacrimile sincere a iubitorilor lui poporeni. Râvna casei Domnului l'a mâncat pe el, Domnul să-i deie lui odihnă vecinică și jertfa adevărată și sfântă a lui să fie bineprimită înaintea dreptului judecător!

Sinodul protodopesic al districtului protopopesic Aiud.

În ședințele din 6 April și 27 April 1914 a sinodului protopesic din districtul Aiudului între altele s'au adus și următoarele deciziuni:

1. La chestia alcoolismului, sinodul, după ce constată că aceasta este o temă foarte mult desbătută și cu rezultate practice puține, pentru-ca hotărîrea să fie executabilă, cu unanimitate decide; ca la toate acele ocaziuni, unde din prilejul cutărei funcțiuni bisericesti să dă de mâncare și beutură, vinarsul se lipsească și spre acest scop, protopopul să dea ordin tuturor preoților districtului, care să secetească și credincioșilor, iar preotul arătând urmările dezastruoase ale vinarsului, să oprească pe credincioși a da vinars cu ocaziunea funcțiunilor bisericesti, și dacă respectivul credincios nu s'ar acomoda acestei opreliște, preotul după împlinirea funcțiunii, să părăsască masa și casa acelui credincios.

2. Sinodul cu unanimitate aduce următorul conclud:

Preaeneratul Ordinariat metropolitan este rugat a pune în desbatere cu ocaziunea unui fiitor sinod arhidiecezan propunerea preoției din acest district:

a) Ca fiește care preot să fie îndreptățit a trece în pensiuine cu serviciu de 40 ani.

b) Că preotului care este trecut în pensiuine cu serviciu de 1—10 ani, să i-se dea ca pensiuine jumătate din dotațiunea ce o are pe timpul trecerii în pensiuine computându-se și cuincuenalele; iar dela 10—40 ani pe lângă jumătatea salariului ce l'avea pe timpul trecerii în pensiuine, să i-se copmpute în pensiuine partea proporționată din cealaltă jumătate divisă în 30 părți după numărul anilor de serviciu peste 10, așa că cu serviciu de 40 ani, fiecare să cupete ca pensiuine dotațiunea întreagă de care să bucură atunci.

3. Sinodul cu unanimitate aduce următorul conclud:

Preaeneratul Ordinariat metropolitan este rugat, a pune în desbatere cu ocaziunea unui fiitor sinod arhidiecezan, propunerea preoției din acest district protopopesic: ca vâduvei rămasă după preot, să i-se dea ca pensiuine jumătate din dotațiunea ce iar

compete pe timpul morții unui preot cu calificațiune deplină, iar orfanilor câte 25 % din pensiuinea mamei lor, carea însă a tuturor orfanilor la oaltă, nu poate trece peste suma ce o primește mama lor. Anul de do-liu să se șteargă și parohia în decurs de trei luni să se poată completa.

4. Sinodul cu unanimitate decide: Ca în fiecare cuartal de an, să se țină câte o conferință, la care să fie obligați a lua parte toți preoții districtuali, iar obiectele ce au să se pertracteze în aceste conferințe, să fie teme cari privesc numai sfera proprie de activitate a preoților, ca parohi, ca cateheti, ca prezidenți a curatoratelor și senatelor școlastice, să se țină disertațiuni, modele de predeci și altele. Despre cele pertractate să se ducă protocol, care să se subștearnă Preaeneratului Consistor pentru controlă și eventuale invietțiuni.

Ioan Maior m. p.   *Aurel Pascu* m. p.
protopop-președinte   notar tractual.

Correspondențe din Groși.

Permiteți-mi să vă descriu despre petrecerea aranjată de comitetul bisericesc din parohia Groși, în seara din a 2-a zi de Paști a. c. În aceasta seară corul plugarilor — fiii, fice din popor opincar — au escelat prin două reprezentațiuni teatrale: „Vrăjitoarea” și „Pretinul adevărat și pretinul viclean”.

Ce-au electrizat însă mai tare pe ascultătorii adunați în număr foarte mare, în spațioasa sală a școlii din Groși, este mândria cumcă vorba spusă de adversarii noștri; că poporul român este incapabil de o cultură mai înaltă, e o calomnie răutăcioasă.

Debutanții din Groși — fiii și fice în opinci — unii cu foarte puțină carte, prin predările lor frumoase, prin accentul curat românesc au dovedit că poporul român e de o cultură superioară.

Să fi văzut, iubite cetitor, cu câtă precizie și-o achitat rolul fiește care debutant, și-ar fi crescut inima.

Este vrednic de a aminti aci zelul neîntrecut a bravului învățător confesional, dl Gavrila Pop, — de origine din satul vecin, Suciul superior — carele în răstimp de 1 an și jumătate, paremisă de 2 ori, a pașit în public cu deosebite reprezentațiuni teatrale.

Este vrednic de laudă fratele în Hristos Nicolau Pop, paroh local, carele îi stă întru ajutor, ca să răușască toate planurile învățătorului său cu privire la școală.

Laudă i-să cuvine bravului învățător din Groși și din motivul că și-o format un cor bisericesc în 4 voci, cu care să produce în toate Duminecile și Sărbătorile în s. biserică. Foarte plăcut a reușit și executarea alor două cântece populare cântate pe două voci

Sala spațioasă a școlii a fost tixită de public.

Pe lângă succesul moral, cel material încă e foarte îmbucurător. Și acum închii modestele mele șire cu cuvintele: Sus inimile! frați preoți și învățători de toate părțile, pentru-că numai muncind cu dragă inimă vom putea fi o turmă și un păstor.

Iosif Nemeș
paroh gr.-cat.

Reviste.

Războiul din Mexico. După cea mai nouă știre, răscoluții din Mexico, cari n'au primit armistițiul oferit de prezidentul Huerta, au asediat orașul Tampico, de lângă țărmul mării. După un asalt greu l-au ocupat și dărâmat până la pământ. Au căzut vre-o trei sute. Trupele aliate s'au refugiat, dar au fost urmăriți de răscoluți. Streinii au fost cruțați.

De câteva zile e o criză oribilă. Englezii, germanii, francezii și alți streini sunt foarte îngrijorați de soarta ce-i așteaptă.

Se știe, că în Veracruz, trupele lui Huerta s'au răscolit și pe mai mulți ofițeri, cari n'au voit să țină cu ei i-au împușcat. Au trecut apoi departe de oraș, cam 18 mile geogr. la trupele lui Zapata, care se luptă cu oștirea de pază mexicană. Răscoluții au asediat și orașul Monclova. Trupele aliate s'au retras.

Sărbătorirea părintelui prepozit

Ioan Micu Moldovanu.

Liga culturală secția București — a trimis din ședința festivă ținută cu ocaziunea serbării 3/15 Maiu. S. S. dlui canonic prepozit *I. M. Moldovanu*, următoarea telegramă:

Canonicului

I. M. Moldovanu,

Balázsfalva, Ungaria.

București, 16 Maiu 1914.

Comemorând cu mândrie românească ziua de 3 Maiu 1848 când s'a făcut cu aclamațiile miilor de țărani singura politică posibilă, pentru românii din Ungaria, politica independentă națională și larg democratică, cetățenii din București prezintă omagiile lor Venerabilului cleric, care neschimbat în păreri aproape trei sferturi de veac, a sacrificat toate onorurile și plăcerile vieții, pentru credința față de neam.

Comitetul.

Diverse.

Rugăm pe Stimatii abonenti, să binevoiască a-și renoi abonamentele și cei ce sunt în restanță cu abonamentele pe anii trecuți să-și achite datoriile. Foia nu se poate susține fără abonamente plătite înainte.

Red. și Administrația.

Preasfinția Sa Frențiu la Mănăstirea Prislopului. Episcopul Lugojului, care tocmai acum își ține vizitația canonică în țara Hațegului, pentru un timp mai scurt s'a retras la mănăstirea Prislopului, ca se poată pontifica la peregrinajul de primăvară ce se va ținea la 24 Maiu st. n.

Călătoria A. S. R. Principesa Elisabeta. S'a anunțat, că principesa Elisabeta, va pleca în curând în străinătate. Asupra acestei călătorii, se dau următoarele amănunte: Principesa Elisabeta va pleca din București Duminecă cu expresul Orient, ducându-se direct la Paris, la marea ducesă Kiril Vladimirovici, sora principesei Maria.

La Paris principesa Elisabeta, va sta două săptămâni, după care va pleca la Madrid la Infanta Beatrice de Bourbon, mătușa sa. Prin August se va înapoia la Coburg, unde va aștepta pe augustii săi părinți, cu cari va merge la castelul din Tagerusee, unde va sosi și familia regală a Greciei.

Logodna principesei Elisabeta cu Diadoul Greciei se va celebra probabil în ziua de 15 August.

La această logodnă este vorbă să asiste și împăratul Germaniei.

Frigul din Maiu. După cum ne spun metereologii, de trei zeci de ani nu s'a pomenit așa frig în luna Maiu ca în anul acesta. Inghetul și frigul acesta au produs pagube mari în toată țara. Cauza răcelii se zice a fi, că în insulele Islandice, încă nici acum nu a încetat iarna. Prin diferitele părți ale Angliei și Germaniei a nins deabinele. Mișcarea aceasta de aer, a produs răceala, care se simte în întreaga Europa.

Anunț. *Gavril Metea*, economul Internatului de băieți din Blaj, își anunță serbarea cununiei cu dsoara *Hortensia Micu*, în 24 l. c. la 4 ore p. m. în Biserica gr.-cat. din Alecuș. Felicitările noastre!

Bulgaria comandă biplane. Guvernul bulgar a comandat la societatea de aviațiune din Mülhausen 12 biplane. Ofițerii bulgari, destinați a pilota aceste aeroplane, se vor exercita pe câmpul de aviație dela Habsheim.

Teatrul imperial din Moscova în flacări. Celebrul teatru imperial este în flacări. Incendiul a izbucnit la orele 11 înainte de amiază în hala mașinilor și amenință clădirile din apropiere. Cauzele dezastrului nu se cunosc.

Curs de muzică. Cu începerea dela 1 Iulie st. v. a. c. se deschide pentru dirigenții de coruri, curs de muzică, care va dura până la 31 Iulie st. v. Propunător: I. Vidu.

1. Inscriverile se fac cel mult până în 15 Iunie st. v. a. c.

2. Taxa de înscriere este 20 coroane, — trimisă prin postă la adresa *I. Vidu*, învățător în Lugoj (Krassó-Szörény m.)

3. Participanții vor avea locuință gratuită la internat, unde vor avea și vîptul pe lângă o taxă moderată.

4. La finea cursului fiecare participant va primi un atestat din partea oficiului protopresbiteral subscris de șeful acestui oficiu și de propunător.

5. Anunțându-se cel puțin zecă înși dintre aceia cari au mai luat parte la aceste

cursuri, — se va deschide *cursul superior de armonie și compoziție.*

6. Pentru ori-ce informațiune e a se adresa la I. Vidu în Lugoj.

Cutremur de pământ. În jurul capitalei s'a simțit zilele trecute un vehement cutremur de pământ. Mișcarea pământului a fost atât de intensivă, încât poceau și trosneau coperișele caselor, producând un sunet surd, iar hoarbele se prăbușeau cu zgomot mare. Locuitorii cuprinși de groază au fugit pe ulițe, unde au și rămas peste noapte, strigând după ajutor. Nefericire mai mare nu s'a întâmplat.

Au furat clopotele din turn. Un caz caracteristic pentru vremile în cari trăim. În Petersburg — într-o parte mai ferită a orașului — niște făcători de rele, au intrat în biserică, ziua în amiaza mare și au furat cele trei clopote din turn. Furtul n'a fost observat de nimenea. Mai târziu, văzând că nu mai bate orologiul din turn, au aflat despre îndrasnețul furt. Incepând poliția cercetarea i-a succes a pune mâna pe un hoț, tocmai, când acesta voia să vîndă cele două clopote mai mici. Se înțelege că imediat a fost pus la răcoare. Pe ceilalți complici, cari au furat clopotul cel mare, poliția încă nu i-a putut descoperi.

Invitațiune. În ziua de 5 Maiu a. c. ora 10 a. m., se deschide la Casa Școlilor Strada Carl Lueger, 26, Expozițiunea lucrărilor naționale, executate în atelierile înființate prin sate.

Vor figura la această expozițiune, pe lângă diferite stoffe de rochii, haine, costume, etc. și un număr mare de ii și bluze naționale confecționate, cu diferite motive, copiate după modele vechi. De asemenea produsele atelierului Doamnei O Moșil din București, compuse din jucării de papier-maché, animale și tipuri naționale artistice lucrate.

Toate obiectele expuse sunt de vânzare.

Expozițiunea va fi deschisă până la finele lunii Maiu.

Orele de vizitare 10—1 a. m. și 3—6 p. m.

Avem onoare a Vă ruga să vizitați această expozițiune. Administrațiunea Casei Școlilor.

Vulcanul Etna în activitate. De o săptămână vulcanul Etna a început din nou să arunce fum și o mare cantitate de cenușe, care acopere câmpurile și orașele din apropiere. Pe noul crater, care s'a deschis pe coasta vestică a muntelui se scurge lava neîncetat și se aruncă pietrii la mari distanțe. Populația e înspăimântată și de câteori se repetă sgomotele subpământene, locuitorii fug cuprinși de panică.

„Ziua cea mai nefericită e aceea în care n'ai zîmbit“ zice un învățat francez. Și are toată dreptatea, căci ceea-ce e căldura soarelui pentru plantele și ființele de pe pământ, aceea e seninătatea, veselia pentru suflet și trup deopotrivă. Astfele de momente senine, ne câștigă:

Cinema—Edison

prin reprezentațiile lui. Prin filmurile românești, a ridicat vîlul de pe faptele eroilor din lumea trecută, ne procură apoi momente senine prin situațiile și întâmplările interesante și drăgute din zilele noastre. Reprezentațiile continuă în toată Sămbăta și Dumineca.

Partea Literară.

Vizitație canonică în Maramurăș.

27 Iunie — 24 Iulie 1913.

(Continuare).

În privința interesului pentru cultura românească, — fiind comuna locul natal al fostului capelan în leud Ion Birlea, care atât a ostenit și a avut a suferi din partea administrației pentru încercarea de a deștepta simțul național în Maramurăș — se observă o conștiință mai vie decât în multe alte locuri. Puțini abia ceva peste 10% știu și aici ca în tot Maramurășul cetii și scrie. Acei cari știu însă citesc «Românul», «Poporul român» au biblioteca Asociațiunii.

Din trecutul îndepărtat s'au însemnat puține fapte referitoare la Berbești. La 18 Iunie 1423 se amintește în o adeverință a conventului din Lelesz, că Costa Feyer din Coseu cu fiul său Ioan și verii Popa Draguș, Ioan și Radul fiii lui Gostoia dau din iubire frățească lui Ladislau numit Volad și Andrei fiii lui Bârle și lui Petru fiul lui Michail Feketeu și la alt Michail, fiul lui Voic din Coseu în partea moștenită dela moșul lor Bela din moșia Bârbești, partea de cătră miazăzi numită Belafalva¹⁾. Belafalva—Fejérfalva—Ferești²⁾. Pentru introducerea în posesiunea moșiei Bârbești dă și regele Mathia Corvinul mandat la 1 Dec. 1470 în favorul lui Toma, Petru și Michail numiți Fekethe, Moise și Theodor fiii lui Michail Voith³⁾.

Următori ai acestor familii au rămas până azi în Berbești și jur. La anul 1752 și-au dovedit nobilitatea de Berbești familiile: Codra alias Lökös (1411), Manaila (1481), Stecz (1495), Mois (1473), Bârle (1473), Fekete (1473), Pap (1620), Batin (1581). La anii 1763—1768 familiile Io (1345) și Draguș (1471)⁴⁾.

Dintre aceste familii e mai număroasă azi în Berbești familia Codra sau Codrea cu 86 capi de familie ca reprezentanți. Urmează apoi Pop cu 40, Ștețiu 24, Mois 21, Batiu 20, Birlea 10, Rednic 6, Manuilă 5 reprezentanți. Fekete nu ocără azi ci Nyegrea cu 3 reprezentanți. Draguș cu 2. Mai sunt apoi nume de familie ca: Borodi, Chiș, Oros, Danciu, Tămaș, Fejér, Cerebeu, Aoșian, Gyertec, Bălin, Péter, Nedeșca, Bornea, Bozai, Lázár, Hotea, Căbuz, Mihnea, Tibil, Ardelean, Tășcan, Onea, Săscău, Beserman, Sacaliș, Marina, Pasca, Biró, Covaciu, Brindeu, Michis, Rus, Trufan, Barz, Suci, Ciple, Roman, Zaharie, Stan, Mandrea, Zbona, Șerban, Călin, Doboieș, Bandrea, Tiran, Ștefanca, Sandor, Jó, Bolchiș, Goja, Tietieșiu, Bobon, Mitău, Rad, Morar, Avraman, Berciu, Sperla, Tamaș, Păcș, Cupcia, Perascha.

Dintre aceste familii are Vasalie Pop 1. Mihai 7 prunci, Vasalie Codrea 7, Vas. Batin 7, Ioan Trufan 7, Simeon Batin a Gaftei 7, Vasalie Batin a Paraschii 8, George Bandrea 8. Mulți au câte 6 iar cei mai mulți 3—4 prunci.

Prin noroiu și pe drum rău dela casa parohială până la cartierul evreiesc, de lângă drumul comitatens trebuie să plecăm la 3¹/₂ ore d. a. spre

Ocna-Șugatag—Aknasugatag.

Trecând iar în protopopiatul Coseului, unde era să fim oaspeții iubitului protopretore Gavril Mihályi. Ajunși la cartierul evreiesc din Berbești, urmăriți de privirile curioase și invidioase ale locuitorilor lui facem cale de 1 Klm. pe o vale frumoasă, fructiferă. Aici se încrucișează 3 căi: cătră Giulești și Ferești netede urmând cursul văilor Mara și Coseu, cătră Ocna-Șugatag suind un prea peziș. O luăm pe cea din mijloc la deal. Mergem vre-o 4 Klm. Tot la deal. — De pe acest deal se îmbie o priveliște admirabilă. În mijloc deal, de ambe laturile văi: în stânga Coseul, în dreapta Mara. Ambele frumoase, dar mai ales Mara mai deschisă, cu sate unul lângă altul ca într'o pădure de pomi. Lângă sate se înalță de cea parte îndată dealuri mari, acoperite cu păduri de câțiva ani tăiate. În fund se întinde muntele «Gutin» cătră Baia Sprie. Muntele e încunjurat de nori albi. Îndată și începe a cerne. Îndărăpt iar, la încrucișare de 3 căi și 3 văi: Iza, Coseu, Mara se vede foarte frumos Vadul. Peste acesta în depărtare catene de dealuri și munți succedându-se treptat până departe în zare.

Ocna-Șugatag e pe un platou, care în partea cătră Vad se pleacă puțin. Întreg satul e avere erarială afară de câteva case jidovești. Statul are o baie de sare, în care credincioșii noștri sunt aplicați ca lucrători, șvagăi—sóvágó, cum îi numește poporul. Aceștia ș'au uitat însă limba, și-au părăsit portul.

Ajunși în Ocna nu se mai observa bucuria aceea nevinovată, spontană ca pe sate. Prin fereștri și la ușile caselor sunt oficanți și lucrători de mine, cari ne privesc cam indiferenți. La marginea pieții poarta triumfală cu 4 steaguri în colorile patriei, emblema opidului, emblema Ungariei și inscripția «Isten hozott» tipărit. Bineventează șeful băilor Csiszár Lajos. La sfârșit se aude numai «éljen».

Mergem în biserica rom. catolică din mijlocul pieței, în care servește și preotul nostru. Se citesc rugăciunile dela litie și Preasfinția Sa le spune românește programul de mâne indemnându-i să se mărturisască.

Seara a fost cină comună dată de dl Gavril Mihályi în sala școlii erariale la peste 30 persoane.

10 Iulie—Joi.

Toată noaptea a plouat. Un vânt rece îți face și mai neplăcută umblarea prin noroiu. Mica biserică rom. cat. e totuși arhiplină de oficanții dela băi, doamnele lor, cum și de credincioșii din loc și jur mai ales Hoteni. Străinii și durere și credincioșii noștri din Șugatag priviau cu mirare și desfătare frumoasele noastre ceremonii fără a pricepe însă și frumoasa noastră limbă. Nici nu s'a predicat sub sf. liturghie, ci numai înainte de cuminecare a ținut Preasfinția Sa o scurtă explicare despre însemnătatea s. Cuminecături. S'a cuminecat dând o bună pildă tuturor și protopretorele Gavril Mihályi. Se spune de altcum, că aproape zilnic se împărtășește cu ss. Taine.

(Va urma)

Dr. V. Moldovan.

¹⁾ Mihályi o. c. p. 259. ²⁾ Idem pg. 260. ³⁾ Idem p. 503.

⁴⁾ Idem pg. 505.

BIBLIOGRAFIE.

A apărut:

Dr. Dăianu *Din vremile prorocilor* à 12 fil.

Bibl. desp. Cluj nr. 16 Vasile L. Baron Pop de dr. Elie Dăianu.

In țara lui Vlaicu *prinos pomenirea lui. Aurel Vlaicu* — 80 fil.

I. Agârbicean *Adevarata bogăție* à — 20 fil.

In editura librăriei C Sfetea: *Ștefan cel mare și Turcii* de I. Ursu și se află de vânzare la principalele librării din capitală și provincie. Prețul lei 4.—.

Biblioteca „Unirii“.

1. *Ben Hur*, sau zilele lui Mesia de Levis Valace, 2 vol. 2:90
2. M. Eminescu, *Studiu critic* —90
3. *Câteva momente din începutul bisericii române*, de C. Auner —20
4. *Nume de familie la românii din Ungaria*, de Alesiu Viciu —12
5. *Din viața lui I. Micul*, de M. Străjan —16
6. *Albertina*, povestire de Dr. V. Bojor —30
7. *Cestiumi din dreptul bis. unite p. I. II.* 3:40
8. *Cele două fețe ale lumii*, de Nicu —30
9. *Ziua deșteptării*, de Aurel Fodor —16

Biblioteca din Blaj.

1. Vestitorii credinții vol. I. —24
2. Impresii —24
3. Sfânta Casă din Loreto —24
4. Floricele din raiu —24
5. Calea spre fericire —30

Sigile conform cercularului consistorial 1408/1914.

1. Sigil pentru școala primară . . . 3:20
  1. „ ” „ de repetiție . . . 3:20
  1. Perină pentru sigile . . . 1:—
  1. Sticlă negreală . . . —28
  1. Șipet (cutia pentru sigile) . . . 3:20
- (Când se comandă șipetul numai e nevoie de perină).

Librăria seminarială, Blaj.

PARACLISUL, carte de rugăciuni și cântări bisericești întocmită pentru tinerime. Blaj 1913. Tipografia Seminarului teologic gr. cat. — Cu plăcere atragem atențiunea cetitorilor noștri asupra acestei cărți, care este întocmită, ce e drept, pentru tinerime, dară poate fi întrebuințată cu mare folos și de adulți, mai ales de membrii reuniunilor „mariane“. Chiar și preoții vor afla în aceasta carte mare ajutor în pregătirea tinerimii la primirea sfințelor taine. Ea, pe lângă o introducere frumoasă și instructivă despre rugăciune, conține: Rugăciuni de dimineața și de seara, întreagă Rânduiala Canonului de mângăere cel mic Paraclisul) către Preaștanta Născătoare de Dumnezeu. Apoi urmează învățături amănunțite și limpezi despre s. Mărturisire

(mărturisirea generală) și s. Cuminecătura și rugăciuni corespunzătoare la primirea cu vrednicie a tainelor acestora. Rugăciunile diverse au în vedere deosebitele noastre lipse sufletești și trupești. Dintre cântări se cuprind în „Paraclis“ toate cântările dela s. Liturghie, troparele sărbătorilor mai mari și ale versurilor și încheie cu „Doxologia cea mare“.

Aceasta cârticică cu un cuprins bine ales și atât de bogat costează numai 30 fil. Recomandăm cu toată căldura răspândirea ei. Se poate procura dela *Librăria Seminarială din Blaj*.

Istoria bisericească pentru școlile elementare greco catolice de Stef. Roșian. Prețul 50 fil. + 5 fil. porto.

Se află de vânzare la *Librăria Seminarială din Blaj*

Icoana dlui I. HRISTOS și a Preacuratei MARIA

Amândouă fac 4:30 cor. fco. Mărimea icoanelor 4⁵/₁₀ cm.

Proprietar, editor: **Vasile Moldovan.**
Redactor responsabil: **Augustin Gruița.**

Institut de asigurare ardelean

„Transsylvania“

SIBIU

Strada Cisnădiei 1—5. Edificiile proprii.

Asigurări împotriva focului

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile etc. în condiții avantajoase și cu premii ieftine.

Asigurări pe viață

(pentru preoți și învățători confesionali romani gr.-cat. avantajii deosebite) pe cazul morții cu termen fix, cu plătire simplă sau dublă a capitalului, asigurări de penziune și de participare la câștig, asig. de zestre și asig. populare pe spese de înmormântare. Mai departe contra accidentelor, infracției (furt prin spargere) asig. p. pagube la apaducte.

Sumele plătite pentru pagube de foc până la finea anului 1913 . . . K. 5,755,858.27
Capitale asigurate pe viață achitate . . . „ 5,685,328.12
Starea asigurărilor cu sfârșitul anului 1913 } foc „ 144,436,366.—
} viață „ 12,067,702.—

Fonduri de întemeiere și de rezervă . . . cor. 2,696,458.—

Prospecte și informații se dau gratuit în birourile Direcțiunii și la toți agenții.

Persoane versate în achiziții cu cercuri bune de cunoștință se primesc în condiții favorabile în serviciul institutului.

(8. 43 — ?)

AU APARUT și se află de vânzare la Librăria Seminarială din Blaj:

Apostolul sau faptele și Epistolele ss. Apostoli f. 4., broș. 14 — legat în piele	22.—
Evangelia, dela s. liturgie și inserat din ziua întâie a învierii Domnului Hristos, în 7 limbi, Blaj 1880, legată, în folio	1:20
Euhologiu, crudo 6 60 fil., leg. în piele 9 60 fil., leg în piele șagren cu foi aurite	12.—
Liturghier, pe hârtie prima broș. 6 cor., pe hârtie secunda broș. 5 cor., pe hârtie prima leg. 9 cor. pe hârtie secunda leg. 8 cor., legătură de lux	15.—
Orologer, crudo 6:60 leg. în piele 9:60, leg. în piele șagren cu foi aurite	12.—
Octoic mic, 8 ^o crudo 1:60 fil. legat simplu	1:90
Octoic cu Pentecostar legat întruna	3:60
Pentecostar mic, 8-o crudo 1:70 fil., leg. simplu	2.—
Prohodul Domnului Nostru Isus Hristos	—30
Psaltire, broș., 2:20, leg. în pânză 3.—, în piele	4.—
Triod, crudo 13 cor. legat în piele tare și cu copcii	20.—
Antologion sau Mineiul, carele cuprinde în sine slujbele dumnezeștilor sărbători, ale Născătoarei de Dumnezeu și ale sfinților peste an după rânduiala bisericii răsăritului de legea grecească,	
Tomul I. legat în piele, cu copcii face	32.—
Tomul II. III. legat în piele, cu copcii face	78.—
Toate trei tomurile legate în 2 volume în piele și cu copcii fac 110 cor.	